

Karma a bytostné články · Temperamenty

• Karma národů · Dědičnost

Souvislost karmy s jednotlivými bytostnými články

Dnes bych chtěl mluvit o účincích zákona karmy v průběhu jednotlivých lidských životů. Nejprve bych ale rád poznamenal, že jakýkoli výklad musí být samozřejmě neúplný, protože neuvádíme žádné spekulace, žádné vymyšlené případy, nýbrž [...] jen skutečnosti, jen věci doložené zkušeností. Že nastane to či ono, si tedy řekneme jen tehdy, jestliže jsme pozorovali člověka, který se v takové situaci ocitl. O karmických souvislostech budeme mluvit jedině na základě zkušenosti. Již včera jsme se dotkli skutečnosti, že nejčastěji bývá pro člověka důležitá ona naléhavá životní otázka: Jak vůbec vzniká náš osud? Jak vznikají různé poměry a vlohy při narození?

Chceme-li těmto karmickým souvislostem porozumět, musíme vzít v úvahu to, co jsme si řekli o složení člověka z různých těl: fyzického, éterného a astrálního těla a v nich těla Já, které zahrnuje zbývající, vyšší část člověka. U karmických souvislostí nás bude zajímat především otázka, jak souvisí příčiny s následky v těchto různých tělech.

Podívejme se nejprve na fyzické tělo, nakolik připadá pro zákon karmy v úvahu. Veškerá naše činnost se děje ve fyzickém světě; musíme být s druhým člověkem na tomtéž místě - samozřejmě to není myšleno doslova - abychom mu mohli způsobit radost nebo bolest. Naše konání závisí na pohybech fyzického těla a na všem, co je tímto tělem vůbec podmíněno. S našimi činy v tomto fyzickém životě souvisí náš vnější osud v příštím životě. Lze říci, že vnější osud představuje prostředí, poměry, do nichž se rodíme. Kdo spáchal

špatné činy, připravil si špatné prostředí, a naopak. To je první důležitý karmický zákon: Činy v předcházejícím životě podmiňují vnější osud.

Druhý stěžejní zákon vyplývá z následující skutečnosti. Podívejme se nyní na vývoj člověka. Během svého života člověk přijímá velmi mnoho představ, pojmů, citů a zkušeností; neobyčejně mnoho se učí. Díky tomu v něm probíhají velké změny. Jen si vzpomeňte na dobu před několika lety, než jste se dozvěděli o theosofii: kolik nových představ jste od té doby získali, jak se váš život potom změnil! Tím vším se proměnilo astrální tělo, neboť astrální tělo, protože je nejrýchlejší a nejjemnější, se mění nejrychleji.

Mnohem méně se člověk mění ve svém temperamentu, charakteru a sklonech. Vznětlivé dítě se například mění jen velmi pomalu. Temperament, charakter a sklony zůstávají často zachovány po celý život. Rychle se v životě mění zkušenosti a představy, pomalu temperament, charakter a sklony. Jsou velmi „tuhé“, sice se také trochu mění, ale jen neobyčejně pomalu. K tomu, co se člověk učí, mají stejný vztah jako, řekněme, malá hodinová ručička k velké. Je to dáno tím, že všechno tohle je spojeno s éterným tělem a to se mění jen pomalu, protože sestává z mnohem méně proměnlivé látky než tělo astrální. Nejpomaleji se však proměňuje fyzické tělo. Fyzické tělo je, abych tak řekl, jednou vytvořeno a celý život pak zůstává vybaveno stejnými dispozicemi. Později uvidíme, že adept zasvěcení mění i své fyzické tělo a že dokáže působit i na své éterné tělo. Ted se musíme podívat na to, jak se tyto věci mají za hranicí života.

Představy, city atd., získávané během dlouhého života a proměňující astrální tělo, vyvolají teprve v příštím životě zásadní změny v éterném těle. Chce-li se tedy člověk postarat o to, aby se v příštím životě narodil s dobrými sklony a zvyky, musí se pokusit připravit to v nynějším životě pokud možno ve svém astrálním těle. Pokud se tedy někdo snaží konat mnoho dobrých skutků, narodí se [příště] se sklony k dobrým činům. Stane se to vlastností éterného těla. Chce-li se někdo například narodit s dobrou pamětí, musí tady provádět co nejlépe cvičení zaměřených na vzpomínání, musí se častěji ohlížet za

&

jednotlivými roky svého života i za celým životem. Vytváří tím v astrálním těle něco, co se v příštím životě stane vlastností éterného těla: vlohu k dobré paměti. Člověk, který se v životě jen tak žene světem, se v příštím životě narodí tak, že se stěží dokáže zastavit u jednotlivých věcí ve svém okolí. Kdo se naopak velmi intimně sžívá s určitým okolím, narodí se se zvláštní zálibou ve všem, co takové okolí vytvořilo.

Temperamenty

Jednotlivé temperamenty také skutečně můžeme odvodit z předcházejícího života, neboť temperamenty jsou vlastností éterného těla.

Cholerik má silnou vůli, je odvážný, smělý, podnikavý a má nutkání neustále něco dělat. Z významných historických osobností to byli například Alexandr Veliký, Hanibal, Caesar, Napoleon; to byli cholericí. Tato charakterová vloha se projevuje už u dítěte. Takové dítě chce hrát ve styku s kamarády vůdčí roli.

Melancholik se hodně zabývá sám sebou; tím se mu snadno stává, že se vyčlení. Hodně přemýšlí, hlavně o tom, jak na něj působí okolí. Rád se stáhne do sebe, bývá snadno nedůvěřivý. I to se projevuje již v dětství: takové dítě neukazuje rádo své hračky, má strach, že mu je někdo vezme, a všemu by chtělo přijít na kloub.

Flegmatik se o nic opravdově nezajímá, je hodně zasněný, nečinný, líný a vyhledává smyslový požitek.

Naproti tomu u sangvinika se snadno probudí zájem o cokoli, který však nevydrží a snadno a rychle pomine, sangvinik hodně a často střídá své záliby.

To jsou rysy čtyř základních charakterů, které člověk může mít. Obvykle má směs všech čtyř temperamentů, ale vždycky lze najít jeden více méně základní tón. Tyto čtyři temperamenty se projevují v éterném těle. Existují tedy čtyři hlavní druhy éterného těla. Ty mají zase různé proudy a pohyby, vyjadřující se určitým základním zbarvením v astrálním těle. To ovšem není na astrálním těle závislé, nýbrž se v něm pouze projevuje.

Melancholický temperament je karmicky vyvoláván zejména

tehdy, jestliže byl člověk v předcházejícím životě nucen žít v nejmenším, nejužším kruhu, být hodně sám pro sebe, stále se zabývat jen sám sebou, takže v sobě nemohl probudit zájem o něco jiného. Kdo toho naopak mnoho poznal, setkal se s mnoha věcmi a nejen se na ně díval, s kým minulý život zacházel tvrdě, z toho bude cholerik. Pokud měl někdo příjemný život bez zvláštních bojů a trampot, anebo také pokud toho někdo hodně viděl, hodně toho navštívil, ale jen se na to [letmo] podíval, pak bude flegmatikem nebo sangvinikem. Všechno, co se v tomto životě děje v astrálním těle, karmicky přechází v příštím životě v základech bytosti na nejbližší hustší tělo, tělo éterné.

Vědomá příprava na příští vtělení; infekční nemoci

Z toho je vidno, jak člověk může pracovat pro svůj příští život, a v okultních školách se tímto směrem na člověku vědomě pracuje. Dříve tomu tak ovšem bylo více než dnes. To souvisí s cyklickými změnami ve vývoji. Před asi pěti tisíci lety měl okultní učitel úplně jiný úkol. Jeho úkolem tenkrát bylo starat se o lidi spíše jako o skupiny; lidé ještě nebyli tak daleko, aby se každý mohl starat sám o sebe. Vědomě se pracovalo na tom, aby k sobě celé kategorie a skupiny lidí v příštím životě harmonicky ladily. Lidé však byli čím dál individuálnější, samostatnější, takže okultní učitel už dnes nemůže použít člověka jako prostředek k dosažení cíle, nýbrž s každým jednotlivě musí zacházet jako s cílem, musí každého jednotlivě dovést tak daleko, jak je to pro něj možné. V těch nejstarších kulturách, například v Indii, bylo celé obyvatelstvo rozděleno do čtyř kast, na kterých se pracovalo tak, aby v příštím životě byli lidé způsobilí pro určitou kastu. Vzdělávání lidí bylo systematicky zaměřené na několik tisíciletí dopředu, na to, aby se tisíce let dopředu formoval obraz světa, a právě to dávalo okultním vůdcům jejich velkou moc.

Jak tedy člověk působí na své éterné tělo s ohledem na příští život? Všechno, co člověk vytvoří ve svém éterném těle, se vyvíjí,

(

třebaže velmi pomalu, a vychovatel se může postarat o to, aby vypěstoval zcela určité návyky. To, co se v jednom životě odehraje v éterném těle, se v příštím životě projeví ve fyzickém těle. Všechny sklony a návyky nynějšího éterného těla dávají v příštím životě dispozici ke zdraví nebo nemoci. Dobré sklony, dobré návyky dávají dispozici ke zdraví; špatné sklony, špatné návyky se v příštím životě projeví jako dispozice k určitým nemocem. Předsevzetí, pevná vůle odvyknout špatnému návyku působí do níže se nacházejícího těla a dává tak dispozici ke zdraví. Zvláště dobře bylo pozorováno, jak se ve fyzickém těle objevuje dispozice k infekčním nemocem. Na sklonech předcházejícího života nezávisí to, jestli člověk nemoc dostane - to závisí na činech - nýbrž to, jestli k tomu má dispozici, jestli jí je více méně vydán na pospas. Je to zvláštní, ale infekční nemoci vycházejí z obzvlášť rozvinuté egoistické touhy po majetku v minulém životě.

Karma národů

Chceme-li se informovat o zdraví a nemoci, musíme uvážit, kolik věcí tu spolupůsobí. Nemoci nemusí být jen karmou jednotlivce; co se týče nemocí, existuje i karma národů.

Zajímavým příkladem toho, jak spolu souvisí věci v duchovním životě, je příchod Hunů a mongolských kmenů, které se z Asie rozlily sem na Západ. Tyto mongolské národy byly pozůstatkem Atlanťanů. Zatímco Indové, Germáni a další národy se dále vyvíjeli, Mongolové byli jejich bratři, kteří se na určitém stupni vývoje zastavili. Jako se na vývojové dráze člověka oddělila zvířata, oddělily se i nižší národy a rasy. Tyto mongolské národy byly zbylými Atlanťany, kteří se fyzicky vyvíjeli sestupně. V astrálním těle takovýchto zaostávajících lidí vidíme množství astrálních rozkladných látek. Mongolové narazili na Germány a další středoevropské národy, které zachvátil děs a hrůza. Děs a hrůza jsou ovšem vlastnostmi astrálního těla; v nich se těmto rozkladným astrálním látkám výtečně daří. Evropská astrální těla tak byla infikována a tato infekce se pak v pozdějších generacích projevila ve fyzickém těle, nikoli však u jedince, nýbrž u celých

)

národů. To byl případ lepry, malomocenství, této strašlivé nemoci, která ve středověku působila takovou zkázu. Tato nemoc byla fyzickým následkem vlivu na astrální tělo.

Filologické bádání si tady na pomoc vzít nemůžete, protože o těchto astrálních vlivech nic neví. Už ve jménech však můžete najít poukazy na původ v dávné atlantské rase: Attila, vůdce Hunů, se v severské řeči nazývá Atli, to znamená ten, kdo pochází od Atlantů.

Nemoci národů tak mají své odůvodnění. Ve starověku se o těchto věcech ještě vědělo, a Bible je vyjádřila pravdivě, i když to bývá často chápáno mylně: „Stíhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení“; nejsou tím totiž míněny po sobě následující individuální inkarnace, nýbrž generace, tento druh národní karmy. Je třeba brát to doslova, jako je třeba vůbec mnoho takových výroků brát doslovněji, než se lidé domnívají.

Náboženské dokumenty se teprve musíme naučit číst. Existují čtyři stupně: naivní člověk dávných dob k nim přistupoval tak, že je bral doslovně. Tak tomu bylo čím dál méně s tím, jak byli lidé čím dál chytřejší. Chytří liberálové, volnomyšlenkáři tyto dokumenty vykládali každý po svém, a tak se stalo, že mnohé nebylo vyloženo, nýbrž přeloženo. Pak existuje ještě jeden stupeň, stupeň symbolika. Symbolici jsou lidé, kteří všechno vykládají symbolicky, jak staré báje a pověsti, tak i život Ježíše Krista. Samozřejmě, že to všechno záleží na chytrosti toho kterého jedince; dají se totiž vytvářet obrazy chytré i méně chytré. Existuje však ještě čtvrtý stupeň, a to je člověk znalý tajného vědění, který opět může všechno chápat doslovně, protože díky svému duchovnímu poznání proniká do souvislostí.

Z toho, co bylo řečeno, vidíte, jak se ve fyzickém životě objevuje to, co předtím existovalo v duchovním životě, v citech a návycích. Můžeme z toho odvodit důležitou praktickou zásadu: Postaráme-li se příznivým způsobem o návyky člověka, zlepšíme tím v dalších generacích nejen mravnost, ale i zdravotní stav národa, a naopak. To je karma národa.

Dnes je hodně rozšířená nemoc, která před sto lety byla téměř neznámá; ne že by ji lidé přehlédli, ona skutečně nebyla rozšířená - a

*

touto nemocí je nervozita. Tato zvláštní forma nemoci je důsledkem materialistického světonázoru 18. století. Bez toho, aby předcházely tyto materiální myšlenkové návyky, by nevznikla. Okultní učitel ví, že kdyby materialismus trval ještě desítky let, měl by zhoubný účinek na zdraví národů. Kdyby se proti těmto myšlenkovým návykům nic neudělalo, byli by lidé později nejen obvyklým způsobem nervózní, nýbrž děti by se rodily jako uzlíček nervů a nejenže by vnímaly své okolí, ale každý podnět by jim způsoboval bolest. Především by se nesmírně rychle šířily duševní nemoci: v dalších desítkách let by se rozšířily úplně epidemie choro-

myslnosti. To bylo také nebezpečí, kterému lidstvo čelilo: epidemie duševních nemocí. A tento obraz budoucnosti byl pravou příčinou toho, proč okultní vůdcové lidstva, Mistři moudrosti, považovali za nutné nechat do obecného lidstva vplynout něco ze spirituální moudrosti. Jen takovýto spirituální světonázor může následujícím generacím vrátit předpoklady dobrého zdravotního stavu. Vidíte, že theosofie je hluboké hnutí vytvořené z potřeby lidstva.

Před sto lety se ještě za „nervózního“ pokládal ten, kdo měl pevné nervy, nervy „jako špagáty“. Již z obrácení významu tohoto slova můžeme vidět, že tu do světa vstoupilo něco úplně nového.

Karma a dědičnost; mateřská láska

Jaký je vztah mezi zákonem karmy a fyzickou dědičností? Fyzická dědičnost hraje významnou roli. Víme, že u syna se objevují určité vlastnosti otce a prarodičů; například v rodině Bachů bylo během dvou set padesáti let osmadvacet významných hudebníků. Bernoulli byl významným matematikem a v jeho rodu pak následovalo osm dalších významných matematiků. Říká se, že to všechno je záležitost dědičnosti; ale to je jen část pravdy. Aby se člověk mohl stát například významným hudebníkem, k tomu patří nejen to, že má ve své duši hudební vlohy, ale musí mít také fyzicky náležitě dobrý sluch. To, co je v rodině hudebníků čistě fyzické, tedy jemné sluchové orgány, to se dědí z rodičů na dítě.

V rodině, kde se hojně pěstuje hudba, lze tedy najít dobré slu-

chové orgány, způsobilé k poslechu hudby. Jestliže se pak vtěluje duše se silně vyvinutými vlohami k hudbě, je pochopitelné, že se nenarodí do rodiny, kde se žádná hudba nepěstuje - v takové rodině by přece musela zakrnět - nýbrž do rodiny, kde najde způsobilé fyzické orgány. Se zákonem karmy to do sebe výtečně zapadá.

Stejně tomu může být i s morální odvahou. Jestliže taková vloha nenajde vhodnou krev, zajde. Vidíte, že člověk musí být při volbě svých rodičů opatrný! Není tomu tak, že by dítě bylo podobné rodičům, nýbrž dítě se rodí tam, kde jsou rodiče nejpodobnější jemu.

Někdy se lidé ptají, zda se tím neumenšuje mateřská láska. Tak tomu naprosto není. Dítě jde k matce právě proto, že tu již před narozením je ta nejhlubší sympatie, a počátek lásky se tak vlastně ještě posouvá zpět; po narození pak tato láska pokračuje. Dítě matku milovalo již před narozením; není divu, že poté matka tuto lásku opětuje. Mateřská láska se tak nepopírá, nýbrž je vysvětlena ve své pravé příčině.

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 28. srpna 1906 ve Stuttgartu, in: Vor dem Tore der Theosophie, GA 95, str. 64nn; poznámky posluchačů. Česky vyšlo pod titulem Před branou duchovní vědy, Michael, Svatý Kopeček 2006, str. 47nn., překladatel neuveden. Při pořízení nového překladu bylo k tomuto překladu přihlédnuto.

Rudolf Steiner